

Warszawa, 1 czerwca 2000 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

prof. dr Adam ZIELIŃSKI

RPO/341265/2000/X/KMS/TG

00-090 Warszawa Tel. centr. 827 62 61
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Pan Profesor
Mirosław HANDKE

Minister Edukacji Narodowej

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie informuję Pana Ministra, że w czasie planowej wizyty Rzecznika Praw Obywatelskich w województwie zachodniopomorskim, odbyłem w Białym Borze spotkanie poświęcone problemom nurtującym mniejszość ukraińską osiadłą w tym województwie oraz ocenie stanu przestrzegania praw tej mniejszości. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele władz samorządowych powiatu szczecineckiego oraz miasta i gminy Biały Bór, lokalnych ogniw Związku Ukraińców w Polsce z wschodniej części województwa, a także ukraińskiej społeczności Białego Boru.

Z dużym zaniepokojeniem i troską uczestnicy spotkania wypowiedzieli się na temat sytuacji finansowej, w jakiej znajdują się szkoły: podstawowa, gimnazjum i liceum ogólnokształcące z ukraińskim językiem nauczania, skupione w działającym nieformalnie Zespole Szkół Ogólnokształcących im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze. Budżet przyznany przez władze miasta i gminy Biały Bór na 2000 r. szkole podstawowej i gimnazjum, pokrywa nieco ponad 60% wyliczonych potrzeb szkół, zaś budżet przyznany liceum ogólnokształcącemu przez Starostwo Powiatowe w Szczecinku, pokrywa nieco ponad 80% potrzeb. Powoduje to niedobór środków nie tylko na płace nauczycieli, ale także na bieżące wydatki związane z funkcjonowaniem szkół (opłaty za opał, energię elektryczną, wodę, usługi telekomunikacyjne, wywóz nieczystości, drobne naprawy i konserwacje itp.).

W opinii Zainteresowanych, specyficzne warunki działania i potrzeby szkół z językiem nauczania mniejszości narodowej ukraińskiej, nie znajdują wystarczającego odzwierciedlenia w zasadach finansowania zadań oświatowych jednostek samorządu

terytorialnego. Jest to - jak podkreślano - zasadnicze źródło trudności budżetowych tych szkół.

Mniejszość ukraińska, pod względem liczebności sytuowana na drugim miejscu po mniejszości niemieckiej, zamieszkuje na terytorium Polski w znacznym rozproszeniu, przede wszystkim w wyniku masowych przesiedleń ludności narodowości ukraińskiej w czasie akcji „Wisła”. Charakterystyczne zdaje się być równocześnie silne przywiązanie do tradycji i języka oraz kultury ukraińskiej, a także wysoki stopień świadomości konstytucyjnych praw do kultywowania i ochrony tych wartości.

Skutkiem tegoż rozproszenia jest stosunkowo szeroki zasięg terytorialny działania szkół z językiem ukraińskim w Białym Borze, przy równocześnie niewielkiej liczbie uczniów tych szkół. W szkole podstawowej i gimnazjum, kształcą się łącznie ok. 110 uczniów, zamieszkałych na terenie sześciu województw, zaś w liceum blisko 100 - z terenu całej Polski. Zróżnicowana, ale generalnie mała jest liczebność poszczególnych klas, jakkolwiek we wszystkich przypadkach przekracza ona minima określone w przepisach rozporządzenia Ministra z dnia 24 marca 1992 r. w sprawie organizacji kształcenia umożliwiającego podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych. (Dz. U. nr 34 poz. 150). W zestawieniu z potrzebami w zakresie zatrudnienia nauczycieli oraz utrzymania infrastruktury, w tym internatu dla uczniów zamieszkujących, sytuacja taka zwiększa niezbędne koszty funkcjonowania tych szkół. Koszty te znacznie przekraczają kwotę części oświatowej subwencji ogólnej dla prowadzących szkoły jednostek samorządu terytorialnego, zaś pełne pokrycie potrzeb szkół przekracza skromne możliwości budżetowe tych jednostek samorządowych.

Uczestnicy spotkania wyrażali przekonanie, że dla dalszego normalnego funkcjonowania szkół z językiem nauczania mniejszości narodowych, niezbędna jest zmiana zasad ustalania wysokości części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego prowadzących takie szkoły. W ich opinii obecny system, w którym o wysokości tej subwencji przesądza liczba uczniów, stymulować może pozytywne zmiany w strukturze szkół. Mimo istniejących preferencji jest jednakże zdecydowanie niekorzystny dla szkół mniejszości narodowych, a szczególnie szkół z językiem nauczania ukraińskim, które ze swej istoty nie mogą być liczebnie duże. Korzystniejsze więc dla tych szkół byłoby przyjęcie za podstawę naliczania subwencji, liczby oddziałów szkolnych zorganizowanych w tych szkołach, bądź też alternatywnie - bezpośrednie dotowanie ich przez budżet państwa.

Niezależnie od powyższego postulowano także, by ze względu na ponadwojewódzki zasięg działania szkół funkcjonujących w strukturze Zespołu Szkół Ogólnokształcących im.

Tarasa Szewczenki w Białym Borze, rozważyć ewentualność uznania ich za szkoły o znaczeniu regionalnym, których prowadzenie należy do samorządu województwa.

Podzielając zaniepokojenie społeczności ukraińskiej reprezentowanej na spotkaniu w Białym Borze o możliwości korzystania z prawa do zachowania i rozwoju języka, tradycji i obyczajów, w tym do kształcenia w swym języku narodowym, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich Dz. U. z 1991 r. nr 109 poz. 471 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra o ustosunkowanie się do przedstawionych problemów. Będę też wielce zobowiązany za poinformowanie Rzecznika Praw Obywatelskich o zajętych stanowisku i ewentualnych działaniach.

Z wyrazami należnego szacunku

/-/ Prof. dr Adam ZIELIŃSKI